

พรเทพ ทวีภาคย์

ผู้บริหารสำนักกฎหมายบุคคล
บริษัท เอดีซีโกคกัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

บุตรบุญธรรม ไม่ถือ เป็นผู้สืบสันดานโดยตรง จะเข้ารับมรดกแทนที่ไม่ได้

อัน เรื่องเกี่ยวกับมรดกนั้น ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1600 ได้บัญญัติว่า ภายใต้บังคับของบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิด ของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ เว้นแต่ตาม กฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ และมาตรา 1602 บัญญัติว่า เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตาย ตามความในมาตรา 62 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มรดกของบุคคลนั้น ตกทอดแก่ทายาท

มรดก หมายถึง ทรัพย์สินทุกชนิดซึ่งผู้ตายหรือที่อาจเรียกกันว่าเจ้ามรดกมีอยู่ในขณะที่สิ้นชีวิต ยังหมายรวมถึงหนี้สินใดๆ ด้วย มรดกจักตกทอดไปสู่ทายาทโดยชอบธรรมของเจ้ามรดกทันทีที่เขาสิ้นชีวิตอันเป็นไปตามหลักกฎหมายการแบ่งมรดก มีขึ้นเพื่อความสงบสุขของสังคมผู้ปกครองบ้านเมืองจึงออกกฎหมายมาจัดการ แบ่งปันทรัพย์สินของเราแก่เหล่าทายาท อันได้แก่ คู่สมรสที่ชอบด้วย กฎหมาย บุตรธิดา เป็นต้น หลายคนเข้าใจว่าทรัพย์สินทั้งหมดซึ่งเป็นชื่อของผู้ตายถือเป็นกรรมสิทธิ์ไว้ในเวลาที่สิ้นชีวิต จะต้องนำมา แบ่งสรรกันตามจำนวนทายาทของเขา นั่นเป็นความเข้าใจซึ่งถูกต้องเพียง ส่วนเดียว นอกจากทรัพย์สินแล้วยังรวมถึงหนี้สินของเจ้ามรดกซึ่งมี อยู่ก่อนตาย ทายาทต้องรับไปด้วย แต่จะใช้หนี้แก่เจ้าหนี้เท่าที่ตนได้ รับทรัพย์สินมรดกมาเท่านั้น หลายคนคิดว่าลูกจะคิดค้นเคยกับเรื่อง มรดกเจ้าคุณปู่ เจ้าคุณพ่อ หรือท่านพระยามหาเศรษฐี ที่มีก็จะสร้าง ปัญหาให้กับทายาททั้งหลาย ต้องมาแย่งชิงจนเป็นเรื่องเป็นราวให้ แพนละครต้องติดตาม และนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นที่สนุกสนาน ของคอละคร นอกจากทายาทที่สืบสายโลหิตแล้ว ยังมีทายาทอีกคน หนึ่งที่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย คือบุตรบุญธรรม ปัญหาที่ว่าบุตร บุญธรรมนี้มีสิทธิแค่ไหนเพียงใด

ก่อนอื่นต้องมาทำความเข้าใจของคำว่าผู้สืบสันดานกับผู้สืบ สันดานโดยตรงเสียก่อนว่า หมายถึงใครบ้างผู้สืบสันดานนั้น ตาม ภาษากฎหมายคือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมา ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) ซึ่งมีหลายชั้น มาตรา 1631 บัญญัติว่า **“ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกันนั้น บุตรของ เจ้ามรดกอันอยู่ในชั้นสนิทที่สุดมีสิทธิรับมรดก ผู้สืบสันดานที่อยู่ ในชั้นถัดลงไปจะรับมรดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดก แทนที่”** บุตรที่เป็นผู้สืบสันดาน ได้แก่ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ เจ้ามรดก กรณีที่เจ้ามรดกเป็นมารดาย่อมไม่มีปัญหา เนื่องจากบุตร ดังกล่าวย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดานั้นเสมอ และ กรณีที่เจ้ามรดกเป็นบิดาต้องพิจารณาว่าบุตรนั้นเป็นบุตรชอบด้วย

กฎหมายของบิดาหรือไม่ ซึ่งการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา ได้แก่ บุตรที่เกิดจากบิดา และมารดาจดทะเบียนสมรสกัน ส่วนบุตรที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันนั้นจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาต่อเมื่อบิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร เป็นการรับรองโดยนิตินัย ซึ่งเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดานับแต่วันจดทะเบียน หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ซึ่งเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดานับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด

นอกจากนี้มาตรา 1627 ยังบัญญัติให้บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว (เป็นการรับรองโดยพฤตินัย) และบุตรบุญธรรมของผู้รับบุตรบุญธรรม ถือเป็นผู้สืบสันดานด้วย

มาตุว่าผู้สืบสันดานโดยตรง นั้นหมายถึงบุตรประเภทใด และคำว่า “โดยตรง” นั้นหมายถึงอะไร ซึ่งประเด็นปัญหานี้ศาลฎีกาเคยให้ความหมายไว้ว่า ผู้สืบสันดานโดยตรง หมายถึง ผู้สืบสันดานในทางสืบสายโลหิตโดยแท้จริง ฉะนั้นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของบิดา และมารดา บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของบิดา ส่วนบุตรบุญธรรมนั้นเห็นได้ว่ามิได้สืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นเจ้ามรดกโดยแท้จริง จึงมิใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นเจ้ามรดกตั้งที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2495/2540 วินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1643 บัญญัติว่า **สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่**

กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ซึ่งหมายความถึงผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตอันแท้จริงเท่านั้น ส่วนบุตรบุญธรรมนั้น แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 จะบัญญัติให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้ก็ตามก็หมายความว่าบุตรบุญธรรมดังกล่าวเป็นทายาทโดยธรรมตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (1) และมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้น **แต่หากมีผลทำให้บุตรบุญธรรมดังกล่าวมีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยไม่ เพราะไม่ใช่เป็นผู้สืบสันดานโดยตรง ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1643**

ดังนั้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงจากคำร้องขอของผู้ร้องว่าผู้ร้องเป็นบุตรบุญธรรมของนางสาวจรัญ เด่นศิริพงษ์ ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับนางสาวยุพิน เด่นศิริพงษ์เจ้ามรดก และนางสาวจรัญได้ถึงแก่ความตายไปก่อนเจ้ามรดกแล้วเช่นนี้ ผู้ร้องย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกแทนที่นางสาวจรัญได้ เพราะผู้ร้องไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของนางสาวจรัญ ผู้ร้อง จึงไม่ใช่ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกในอันที่จะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดก ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 วรรคหนึ่ง คำพิพากษาศาลชั้นต้นชอบด้วยเหตุผล และต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกาอุทธรณ์ของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น”

บทสรุปสังคาย การเข้ารับมรดกแทนที่นั้นน่าจะหมายถึงการเข้ารับมรดกของผู้สืบสันดานโดยตรงแทนที่ทายาทที่ไม่อาจรับมรดกของเจ้ามรดกได้ เนื่องจากเสียสิทธิในมรดก เพราะตนเองต้องถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การรับมรดกแทนที่กฎหมายให้เฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมที่เสียสิทธิในมรดกเท่านั้นเข้ารับมรดกแทนที่ทายาทดังกล่าว บุตรบุญธรรมมิใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทโดยธรรมย่อมไม่อาจเข้ารับมรดกแทนที่ได้